

PIRLS- Nemzetközi tanulói szövegértési képességmérés

A PIRLS-mérés jellemzői, mivel mindkét mérést az IEA szervezi, nagyon hasonlítanak a TIMSS mérésre, de azért jelentős különbségek is vannak köztük. A PIRLS csak szövegértést vizsgál, és csak a negyedik évfolyamon. A harmadik különbség pedig, hogy ez a mérés 5-évente ismétlődik. Az első 2001-ben volt, a második 2006-ban és 2011-ben lesz a következő. Ennek a mérésnek a célja megegyezik a TIMSS céljával: összehasonlító adatokat kíván szolgáltatni a részt vevő országok oktatásáról.

2006-ban 40 ország, és 5 oktatási rendszer vett részt ebben a mérésben. Ez az oktatási rendszer azt jelenti, hogy például Kanada nem egységes országgént vett részt, hanem a különböző tartományoknak saját oktatási rendszerük van, és ezek saját eredményeket számoltak. Továbbá Belgium Flamand és Vallon részre lett osztva, tehát ők is külön vettek részt. Ez a megkülönböztetés inkább a nyelvi különbségekből eredt, míg Kanadában inkább oktatásszervezési okokból. A mérésben részt vevő országok köre folyamatosan bővül.

A PIRLS *tartalmi kerete* többféle osztályozást ismer. Egyrészt van az *olvasás célja* szerinti felosztás. Ebből a szempontból, attól függően, hogy milyen típusú a szöveg, illetve hogy mi az olvasásnak a célja, kétféle szöveget különböztettek meg a PIRLS-ben: az egyik az *élményszerző*, a másik, pedig az *információszerző* olvasás. A tartalmi keret másik felosztása a *gondolkodási műveletek* szerint történik. Az egyes feladatok az alábbi négy gondolkodási művelet valamelyikébe sorolható be, és szélesebb, részletesebb eredményeket adhatunk a szövegértési eredményekről, ha ezek mentén is értelmezzük azokat. Az első kategória az *explicit információk felismerése és visszakeresése*. Ebben a kategóriában értelemszerűen olyan feladatok tartoznak, ahol a tanulóknak valamilyen adatot, információt kell a szövegben megtalálniuk, visszakeresniük, vagy a történetnek valamilyen körülményét kell megállapítaniuk. (Hol játszódik, mikor játszódik, kik vesznek benne részt stb.) A második kategória az *egyenes következtetések levonása*. Ebben azok a feladatok tartoznak, amelyek megoldásakor valamilyen ok-okozati kapcsolatot kell a tanulóknak felfedezniük. (Például azt kell megállapítaniuk, hogy egy adott névmás kire vonatkozik.) A következő kategória az *adatok és a gondolatok értelmezése, összefoglalása*. Ebben a gondolkodási műveletbe összetett

feladatok tartoznak. A szöveg átfogó témáját kell a tanulónak megállapítaniuk, illetve azzal kapcsolatos kérdésekre kell válaszolniuk. Vagy azt kell végiggondolniuk, hogy milyen más alternatívái vannak a szereplők cselekedeteinek. Esetleg a szöveg különböző elemeit kell összehasonlíttaniuk. Végül a negyedik kategória *a nyelvi, tartalmi és szerkesztésbeli elemek mérlegelése*. Ezekben a feladatokban értelemszerűen a nyelvi ismereteket és kompetenciákat kell alkalmazniuk, olyan típusú feladatokat kell megoldaniuk, amelyek a szöveg nyelvi elemeire kérdez rá, vagy például egy esemény valószínűségének felismerését igényli. Ide tartoznak azok a feladatok is, amelyek a történet befejezését elemeztetik, valamint az is, hogy a szerző milyen állást foglal el egy adott témában.

Akárcsak a TIMSS-ben a PIRLS-ben is van megállapított képességskála, itt is 500 pont a nemzetközi átlag, a szórás 100 pont. A 2001-es vizsgálatban részt vett országok eredményei alapján alakították ki ezt az átlagot, és ez a 2006-os mérésben megmaradt. A 2006-os mérésben a PIRLS-átlag nem azonos a nemzetközi átlaggal, viszont így az egyes ciklusok összehasonlíthatók egymással. Mindig lehet látni, hogy a korábbi mérési ciklusokban elért eredmények hogyan viszonyulnak egymáshoz. Látható, hogy 2006-ban Magyarország az 551 pontjával kifejezetten jó eredményt ért el. Mindössze Oroszország, Hongkong, Kanada egyik tartománya, Alberta és Luxemburg, akik szignifikánsan jobb eredményt értek el. 11 ország és tagállam ugyanolyan eredményt ért el, mint mi, és a maradék 29 ország pedig rosszabb eredményt ért el nálunk. Láthatjuk, hogy 2006-ban még javult is a már 2001-ben is jónak számító eredmény.

A PIRLS-adatokból, a mérésben és a háttérkérdőívek alapján összegyűlt adatokból egyfajta kutatói adatbázist próbálnak előállítani a szervezők. Így nem csak azt lehet megállapítani az adatokból, hogy hogyan olvasnak a negyedikes tanulók, hanem egyéb iskolai jellemzőkről, tanári, iskolai erőforrásokról, otthoni szövegértéshez kapcsolódó dolgokról áll rendelkezésünkre adat a mérés eredményeként.

Ha visszatérünk a kétféle szövegtípusban mért eredményekre (az élményszerző és az információszerző szövegtípus), Magyarország esetében volt a legnagyobb különbség (16 pont) a két kategória között, az élményszerző feladatok javára. Ugyanakkor figyelni kell arra, hogy a két skála nem hasonlítható össze közvetlenül, mivel eltérő célú, felépítésű szövegekhez kapcsolódóan méri a szövegértési képességet. A két skála elhelyezkedését egymáshoz képest nem ismerjük, a rajtuk elért relatív eredmények azonban összevethetők, és megvizsgálható, hogy az eredmények hogyan viszonyulnak egymáshoz.. Bár a két

szövegtípusnál elért eredmények között Magyarországon nagy a különbség, de az információszerző szövegeket használó feladatokat is igen jól oldották meg a magyar diákok. Az információszerző szövegeknél elért 541 pontos átlageredménnyel a legjobb országok között található Magyarország.

Bár a magyar eredmények kifejezetten jók, ugyanakkor a magyar negyedikes tanulók nem látják a saját olvasási képességeiket túl optimistán, vagy túlzottan realistán nézik inkább. A tanulók fele úgy gondolja, hogy nem olvas sem túl jól, sem túl rosszul, miközben az eredmények nem ezt támasztják alá. Emellett az olvasás iránti szeretetük a nemzetközi átlagnak megfelelő. A magyar tanulók a többi ország diákjaihoz képest többet olvasnak, hiszen 75%-uk legalább heti egyszer-kétszer nem csak könyvet vesz a kezébe, hanem olvas is, amely valamivel jobb, mint a nemzetközi átlag.

A mérés *háttéradataiból* igen sok minden kiolvasható. Nemzetközi viszonylatban a magyar negyedikesek *kis létszámú osztályokba* járnak, átlagosan 22 fő az osztálylétszám, nemzetközileg ez a szám 24 fő. Érdekes eredmény, hogy az alacsony létszámú osztályban tanulók pontszáma jóval alacsonyabb azoknál a tanulóknál, akik nagyobb létszámú osztályba járnak. Feltehetően a kis létszámú osztályok elsősorban a kis vidéki iskolákban találhatóak, és ezek az iskolák általában gyengébben teljesítenek. Kis létszámúak továbbá a felzárkóztató osztályok, és az ő eredményük is gyengébb. Feltevéseink szerint ezek a körülmények rontják le a kis létszámú osztályok eredményeit.

Azok a *tanárok*, akik a tanulókat tanítják Magyarországon 97%-ban *nők*. A nemzetközi átlag 83%. A felmért diákok több mint a felét 40 évnél idősebbek tanítják nemzetközi szinten, Magyarországon ez az arány 72%. Szintén érdekes adat, hogy Magyarországon a *tanító-tanuló arány* kiugró mértékben alacsony. Amíg nemzetközileg 16-18 gyerek jut egy tanítóra, addig Magyarországon 10. Ez valószínűleg abból is adódhat, hogy más országokban több tanító többfelét tanít egy osztálynak, így több tanuló jut rájuk.

Az iskolákban a *számítástechnika* is fontos szerephez jut. Azt lehet látni, hogy Magyarországon ebből a szempontból nagyon le van maradva. Nemzetközi összehasonlításban a tanulók 65%-a jár olyan iskolába, ahol van számítógép, az összes tanulók 57%-a pedig olyanba, ahol a számítógéphez van Internet kapcsolva, míg Magyarországon a tanulók alig a fele találkozik számítógéppel, és 49% dolgozhat csak Internettel az iskolában. Ez a nemzetközi átlag eléggé

megugrott a 2001-es méréshez viszonyítva. Látszik, hogy az országok 2/3-ában nőtt a számítógépes ellátottság. A téma szempontjából az is fontos, hogy a tanulók hogyan használják a számítógépet az órán szövegértés szempontjából. A számítógép kétféle használati módja közül az egyik, hogy szöveget olvasnak az órákon, míg a másik, hogy valamilyen oktató programot használnak. Utóbbi használatában a nemzetközi átlag 30%, míg Magyarország 12%. Igaz 2001-ben hazánkban ez csak 4% volt, de még ezzel a növekedéssel is nagyon nagy az elmaradás nemzetközi összehasonlításban.

Végezetül a PIRLS és a PISA szövegértési eredményeit szeretném összehasonlítani. A PISA-méréseken nem szerepelnek igazán jól a 15-évesek. Hangsúlyozni kell azonban, hogy nem lehet a két mérést egy az egyben összevetni. Nem lehet azt mondani, hogy a PIRLS-mérésben az 5. helyen voltunk, a PISA felmérésen pedig a 25. helyen, ugyanis nagyon sok a különbség a két mérés között. A PIRLS a 4. évfolyamos tanulókat méri, a PISA a 15-éveseket. A PIRLS-mérés eléggé lefedi a magyar kerettantervet, míg a PISA-mérés jelentősen különbözik tőle. A PISA feladatai inkább gyakorlatiasak, nem az irodalmi szövegekre helyezik a hangsúlyt. Emellett a PIRLS-mérésben kevesebb, ámde hosszabb szövegek vannak több kérdéssel, amelyek inkább olvasmányosabbak, míg a PISA-mérés rövidebb szövegeket tartalmaz, kevesebb a hozzájuk tartozó kérdés, és ezek a szövegek inkább gyakorlatiasabbak.

Más a résztvevők köre is. Ha csak azokat az országokat tekintjük, akik mind a két mérésen részt vettek, a PIRLS-mérésben 2001-ben csak két ország ért el szignifikánsabban jobb eredményt, ez Svédország és Hollandia. A PISA-n már hat ország ért el szignifikánsabban jobb eredményt. Ha felállítottuk azt a két rangsort, amely a két mérés eredményeit tartalmazza azokra az országokra, amelyek mindkettőben részt vettek akkor az látható, hogy több ország is van, akik nagyobb fejlődést mutattak be a 10-15 éves kor között szövegértésben, mint Magyarország. A két eredmény különbségét egyébként okozhatja a tanító-, illetve a tanárképzés különbsége is. A másik ok, amiből adódhat, hogy Magyarország gyengébb eredménnyel szerepel a PISA szövegértés tesztjében, hogy nálunk csak a negyedik évfolyamig van szövegértés-oktatás, az ötödik évfolyamtól kezdve viszont már csak irodalomoktatás van, ahol a tanulók szövegértésének fejlesztése már csak esetleges.